

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשכ"ג*

(הנחה בלתי מוגה)

באתי¹ לגני אחותי כלה². ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא מ"ש במדרש³ בפירוש באתי לגני, לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחוננים היתה, ואח"כ הנה ע"י החטאים, החל מאדה"ר, ולאח"ז במשך שבעה דורות, סילקו את השכינה מלמטה למעלה, ואח"כ התחיל אברהם להוריד את השכינה מלמעלה למטה, עד משה, שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, שהוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ, שזהו שאז נאמר הציווי ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם⁵, שהו"ע דירת השכינה בתחוננים. וענין זה נעשה ע"י עבודת בני, כהדיוק ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד⁶, שממשיכים שתהי' השכינה שוכנת למטה. דהנה, כללות העבודה דועשו לי מקדש קאי על עשיית המשכן, שעז"ני ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, וכמבואר בארוכה בהמשך⁸ שעיקר העבודה היא לעשות משטות (שטים) דלעו"ז, שטות דעולם, שיהי' שטות דקדושה, וזהו גם ענין הקרשים, קרש אותיות שקר, היינו, שמשקר העולם יעמידו בנין שיהי' מקדש ומשכן לו ית'. וענינו בעבודה דכל אחד ואחד (ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד) הוא הקירוב לאלקות, שזהו שעיקר העבודה במשכן היתה עבודת הקרבנות, שהו"ע קירוב כל הכחות (כמ"ש הבחיי"ט), ובאופן שעולים עד רזא דא"ס¹⁰, ועי"ז נעשית אח"כ ההמשכה מלמעלה למטה, שזהו"ע נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני¹¹.

האהבה פרק ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה כה, ח. של"ה סט, א רא, א. שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.
 (7) תרומה כו, טו.
 (8) פ"ה ואילך.
 (9) ויקרא א, ט. וראה ספר הבהיר סימן מו (קט).
 (10) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.
 (11) תו"כ ופרש"י ויקרא שם. ספרי ופרש"י פינחס כה, ח.

(* בהמאמר צויינו כמה מראה-מקומות (ד"ר) — ע"פ רשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א בכת"ק.
 (1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על הפרק הי"ג מהמשך באתי לגני הישי"ת.
 (2) שה"ש ה, א.
 (3) שהש"ר עה"פ.
 (4) ויק"ר פכ"ט, יא.
 (5) תרומה כה, ח.
 (6) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, ע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער

ומבאר בעל ההילולא בהמשך¹², שכדי לעשות שמשקר העולם ושטות דלעו"ז יהי' ושכנתי בתוכם, הנה על זה היא המלחמה שנעשית ע"י בני' שנקראים צבאות הוי"13, וכפי שמבאר שבתבת צבא ישנם ג' פירושים, שכולם ישנם בעבודת האדם למלא שליחות הקב"ה בעולמו. ולאח"ז ממשך ומסביר ומבאר, שבשעת המלחמה, הנה כדי לנצח במלחמה, מבזבז המלך את אוצרותיו, אוצרות יקרים שבדרך כלל לא רק שאינו מבזבז אותם, אלא אפילו אינו מראה אותם, ולא רק האוצרות היקרים שנאספו בדור זה, אלא גם האוצרות שצברו אבותיו מדורי דורות. ועד שבענין בזבזו האוצרות נכלל גם שהמלך מעמיד את עצמו בסכנה כביכול, כדי לנצח במלחמה. והנה, בשביל נתינת האוצר למעלה צריך להיות גם כלי למטה, שזהו"ע האוצר דלמטה בעבודת האדם¹⁴. ומבאר שאע"פ שנתנת האוצרות היא ע"י פקידי החיל, הרי הכוונה בזה הם אנשי החיל שהם דוקא עושים את הנצחון, ומזה מובן שגם האוצר צריך להיות בכל אחד ואחד, שהרי כל ישראל, אפילו אלו שאינם פקידי החיל, הם צבאות הוי'.

ומתחיל לבאר¹⁵ ענין האוצר למעלה, ע"פ מאמר התקו"ז¹⁶ אור א"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית, וכפי שמבאר בסיום ההמשך¹⁷ שענין האוצר הוא שאוא"ס הוא למעלה מעלה עד אין קץ, אלא שכדי להבין את העילוי דאוא"ס למעלה עד אין קץ, מקדים לבאר הענין דלמטה עד אין תכלית, שהוא למטה מהענין דאוא"ס למעלה עד אין קץ, ומהעילוי דלמטה עד אין תכלית יובן העילוי דלמעלה עד אין קץ. ומתחיל לבאר הענין דלמטה עד אין תכלית כפי שהוא בענין התהוות העולמות (שזהו משנ"ת בסעיף השייך ליום ההילולא שלפנ"ז).

(ב) ובסעיף י"ג (אח"ד) ממשך לבאר ענין נוסף בלמטה עד אין תכלית (לא בנוגע לענין ההתהוות, אלא) בנוגע להתפשטות וגילוי אוא"ס, וז"ל: מה שאומר למטה עד אין תכלית, קאי על הגילוי וההתפשטות בבחי' אין סוף ואין שיעור ובל"ג ממש עד למטה מטה, במדרגות היותר אחרונות והיותר תחתונות. וזהו אוא"ס למטה עד אין תכלית, שהתפשטות האור הוא בבחינת א"ס ובל"ג כלל, עד מדרגה

16) סוף תיקון נו (וראה שם תיקון יט – מ, ב). ז"ח יתרו לר, סע"ג.
17) פי"ז.

12) פ"י"א.
13) בא יב, מא.
14) ראה ברכות לג, ב.
15) בפ"ב.

היותר מטה מטה (עכ"ל). והיינו, שאין הכוונה רק שיש ריבוי השתלשלות עד אין תכלית, ולכן נקרא אין סוף, אלא אפילו כפי שנמצא למטה עד אין תכלית, שם גופא הוא באופן של אין סוף. וממשיך בהמאמר, שהשבח שאומרים על אוא"ס שיכול לבוא בהתפשטות וגילוי (היינו, לא רק התפשטות, אלא גם גילוי) למטה מטה עד אין תכלית, אין הכוונה להתפשטות וגילוי בעולמות הא"ס ואפילו בעולם האצילות, דאע"פ שבערך אור אין סוף הרי גם עולמות הא"ס ועאכו"כ עולם האצילות נקראים בשם עולמות¹⁸, מ"מ, אי אפשר לומר שהשבח שאוא"ס הוא למטה עד אין תכלית קאי על עולמות הא"ס ועולם האצילות, "דהנה עולמות הא"ס שלפני הצמצום ועולם האצילות דשם מאיר האור אין סוף בגילוי, ה"ה כלים לאור אין סוף, להיות דגם הכלים ה"ה אלקות ממש, וא"כ אין פלא כלל דהאור א"ס מאיר שם בגילוי, וכן אין פלא מה שהם יכולים לקבל אוא"ס הגלוי", והיינו, שאין זה פלא שהאוא"ס יכול להתפשט שם, ואפילו אין זה פלא שהאוא"ס יכול להיות שם בגילוי. משא"כ בעולמות בי"ע (כדלקמן ס"ג).

ויובן בתוספת ביאור ע"פ תורת הבעש"ט¹⁹ שנמסרה ע"י הרב המגיד באור תורה²⁰, בפירושו הכתוב²¹ צהר תעשה לתיבה גו' תחתיים שניים ושלישים תעשה, כפי שהובאה ונתבארה ע"י אדמו"ר הזקן, ונדפסה בלקו"ת לג' פרשיותא: בשל"ה²² פי' שתחתיים שניים שלישים הם בי"ע. ובאו"ת מהמגיד נ"ע פי' בעומק יותר בשם הבעש"ט, שתחתיים שניים שלישים הם ג' הבחי' עולמות נשמות ואלקות, שעל זה אמרו בזהר²³ תלת עלמין אית לי' לקוב"ה. וזהו צהר תעשה לתיבה וגו', דקאי על תיבות התפלה והתורה, שצריכים להיות באופן של בהירות, ואז מתקשרים העולמות עם האלקות ע"י הנשמות, באופן שעולים ומתקשרים ומתייחדים זה בזה. וממשיך רבינו הזקן, שבמאמר הזהר תלת עלמין אית לי' לקוב"ה יש שני פירושים: במק"מ פירש שהם אצילות בריאה יצירה. וי"ל שזהו מ"ש הבעש"ט עולמות נשמות ואלקות, עולמות היינו יצירה, נשמות היינו בריאה, ואלקות היינו אצילות. אך הרמ"ז פירש שהם א"ק

א) סג, ב (נדפס לאח"ז באוה"ת נח (כרך ג) תריד, א).

18) ראה סה"מ תרל"ג ח"ב ע' תקו. וש"נ.

19) צוואת הריב"ש סע"ה.

20) ס"פ נח (ז, ב).

21) נח ו, טז.

22) רעו, א.

23) ח"ג קנט, א.

ואצילות ובי"ע וולהעיר, שפירושו זה מתאים לפי השל"ה דקאי על בי"ע, אלא שהכוונה היא לבי"ע הכלליים, דהיינו, א"ק (עולמות הא"ס), אצילות ובי"ע]. ומבאר רבינו הזקן, שלפי פי' הרמ"ז אתי שפיר יותר פי' הבעש"ט נ"ע שהם ג' הבחי' עולמות נשמות ואלקות, (ומוסיף) והיא השכלה מופלאה להשכיל מה בין אצילות למה שלמעלה מאצילות, שזהו ענין ההפרש בין נשמות לאלקות, כי הנשמות נמשכים מכלים דאצילות, שעם היותן ג"כ אלקות, איהו וגרמוהי חד²⁴, אך עכ"ז אינן דומין להאורות שהם אלקות ממש. וזהו עצמו ההפרש בין אצילות, שהוא בחי' כלים, לעולמות הא"ס שהם למעלה מבחי' כלים דאצילות, ולכן נק' אלקות ממש. גם י"ל ההפרש בין ב' בחי' אלו, כענין ההפרש בין היחוד דאיהו וחייהי חד ובין היחוד דאיהו וגרמוהי חד²⁵. ולמטה מזה הם עולמות בי"ע שהם נבראים (דהיינו נפרדים) ממש.

והענין בזה, דהנה, בהמשך דבעל ההילולא נחלקים הם לב' חלוקות: עולמות הא"ס ועולם האצילות, ועולמות בי"ע. אך בפרטיות יותר יש חילוק בין עולמות הא"ס ועולם האצילות גופא, שעולמות הא"ס הם אלקות ממש, משא"כ עולם האצילות שבו יכול להיות וישנו ענין של כלים, אלא שזהו באופן שאלקות בא בצמצום והתלבשות עד שיכול להתקשר עם כלים, וכנ"ל שהחילוק בין עולמות הא"ס לעולם האצילות הוא ע"ד החילוק בין היחוד דאיהו וחייהי חד ובין היחוד דאיהו וגרמוהי חד, דאף שבשניהם הוא חד, מ"מ יש חילוק ביניהם. אמנם, כיון שבשניהם הוא חד (דלא כבעולמות בי"ע שהם בבחי' נפרדים), הנה על זה מבאר בהמאמר בנוגע לעולמות הא"ס וגם בנוגע לעולם האצילות, ש"אין פלא כלל דהאור א"ס מאיר שם בגילוי", ש"ה"ה כלים לאור א"ס", והיינו, מצד ענין האחדות, כיון שאחדות היא כלי לקבל אוא"ס, שלכן "גם הכלים (דאצילות) ה"ה אלקות ממש", שהרי איהו וגרמוהי חד. ולכן אי אפשר לומר שהעילוי דאוא"ס שהוא למטה עד אין תכלית קאי על הגילוי וההתפשטות בעולמות הא"ס ובעולם האצילות, כיון שאין זה פלא כלל.

ג) וממשיך בהמאמר, שהענין דאוא"ס למטה עד אין תכלית קאי על עולמות בי"ע, לפי ש"עולמות בי"ע ה"ה בחי' מטה, דכלים דאצילות הם כגופא לנשמתא, משא"כ בי"ע הם בחי' לבושים,

(25) ראה סה"מ תרכ"ט ע' רד. ע' שעח. ובכ"מ.

(24) תקו"ז בהקדמה (ג, ב).

וכמבואר בפתח אלי²⁶ דכמה לבושין תקינת לון, דקאי על בי"ע²⁷ שהם רק לבושים בלבד לאור הכלים דאצילות". ומוסיף: "כמאמר²⁸ אימא עילאה מקננא בכורסיא, דאימא עילאה הוא בחינת בינה דאצילות, ה"ה מקננא בכורסיא, עולם הכסא שהוא עולם הבריאה, שית ספירן ביצירה ואופן בעשי". ויש לומר, שכוונתו לבאר, שענין זה שעולמות בי"ע הם לבושים לאור האצילות, אינו באופן שעולם הבריאה הוא לבוש לעולם האצילות, ויצירה הוא לבוש לבריאה, ועשי' הוא לבוש ליצירה, שאז יש מקום לומר שמספיק השבח דאוא"ס למטה עד אין תכלית בנוגע להתפשטות וגילוי בעולם הבריאה בלבד, שהרי גם זה הוא דבר פלא, אלא ענין הלבושים הוא באופן שכל ג' עולמות בי"ע נחשבים כמו עולם אחד [כנ"ל בפירוש המאמר תלת עלמין אית לי' לקוב"ה, שהם עולמות הא"ס, עולם האצילות ועולמות בי"ע, היינו, שעולמות בי"ע נחשבים לעולם אחד], שכולם ביחד הם לבושים לעולם האצילות. ועל זה מביא רא' מהמאמר אימא עילאה (בינה דאצילות) מקננן בכורסיא (עולם הבריאה), שית ספירן ביצירה ואופן בעשי', שאין זה באופן שלאחרי התלבשות בינה דאצילות בעולם הבריאה, אזי מתלבש עולם הבריאה בעולם היצירה, ויצירה בעשי', כי אם, שכל הספירות דאצילות, בינה ז"א (שית ספירן) ומלכות (אופן), שהם קומה אחת, מתלבשים בכל ג' עולמות בי"ע (אלא שהתלבשות זו היא באופן שבינה מקומה בעולם הבריאה, ז"א בעולם היצירה, ומלכות בעולם העשי'). ומזה מובן, שהענין דאוא"ס למטה עד אין תכלית קאי על כל ג' העולמות בי"ע כפי שכולם יחד הם לבושים לאור האצילות.

ד) **וממשיך** בהמאמר: "ובלבושין דבי"ע אומר²⁶ דמינייהו פרחין נשמתין לבני נשא שהם הנשמות". ויש לומר בביאור המשך הענינים, דכיון שבכללות המשך ההילולא מדובר אודות נשי' ועבודתם בהמשכת אלקות למטה [שהרי עיקר שכינה בתחתונים היתה, דהיינו עוה"ז שהוא התחתון במדריגה שאין תחתון למטה ממנו (כמבואר בתניא²⁹) ובלשון המאמר "במדריגות היותר אחרונות והיותר תחתונות"], בהכרח לומר שכל הענינים ישנם גם אצל בני', ולכן מבאר שענין לבושים דבי"ע שייך לנשי', כי, בלבושין דבי"ע אומר דמינייהו פרחין נשמתין לבני נשא שהם הנשמות. וממשיך לבאר, ש"רוב הנשמות הן

(28) תקו"ז ת"ו (כג, א).
(29) פל"ו.

(26) תקו"ז בהקדמה (יז, א).
(27) ראה תו"א וירא (יג, ג).

נשמות דבי"ע, ורק חד בדרא בדורות הראשונים הם נשמות דאצילות, אבל רוב הנשמות הם נשמות דבי"ע".

והענין בזה, כפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה יותר בלקו"ת, שנשמת משה שרשה מעצמיות חכמה עילאה, שזהו מקור התורה (היינו, למעלה מהתורה, שהרי חכמת התורה היא נובלות חכמה של מעלה, כמארו"ל³⁰ נובלות חכמה שלמעלה תורה, ומשום זה ניתנה התורה על ידו דוקא), שלכן נאמר במשה שהי' כבד פה וכבד לשון³¹, כדאיתא בזהר³² כבד פה לגבי אורייתא דבע"פ וכבד לשון לגבי תושב"כ, שלא הי' יכול להשפיל את עצמו להיות נמשך ממנו התורה שהיא בחי' נובלות חכמה כו'. וממשיך שם, שהגם שזהו בחינת משה, אך כמו"כ יש ג"כ נשמות גבוהות מאד שיש בהם מבחינת משה, וזהו שאמר רב ספרא לרבא משה שפיר קאמרת כו'³³, והן הנשמות שנק' אחים ורעים למקום³⁴, והיינו, שנמשכו מיחוד או"א דאצילות, ולכן נקראים אחים לז"א דאצילות, והם למעלה מבחי' תורה. אמנם הנשמות הנמשכים מזיווג זו"נ דאצילות, הרי לידתם הוא לעולם הבריאה. ואף לפמ"ש במ"א שגם מזיווג זו"נ דאצילות נולדים ונמשכים ג"כ לפעמים נשמות גבוהות מאד הנק' נשמות דאצילות ממש, מ"מ, כיון ששרשן מזיווג זו"נ דאצילות, א"כ אינן אלא טיפה א' הנמשכת ממוחין דזו"נ, והתורה היא עצם חב"ד דזו"נ דאצילות ממש. ועצמו"כ כל שאר הנשמות שהם נשמות דבי"ע ממש, בודאי שהם למטה מן התורה, ועל זה אמרו³⁵ ישראל מתקשראן באורייתא. וזהו ג"כ מה שמבאר בהמאמר, ש"רוב הנשמות הן נשמות דבי"ע, ורק חד בדרא בדורות הראשונים הם נשמות דאצילות", ובפרט בדורותינו אלה הרי זה בודאי רק חד בדרא, היינו, חד שעליו עומד כל הדור, כמו משה בדורו שהי' שקול כנגד ששים ריבוא בני³⁶, וכמבואר במ"א³⁷ בפירושו הכתוב³⁸ האנכי

(ב) עוד ביאור הדברים ע"פ יונתי (שה"ש יט, א ואילך).

הצ"צ ח"א ע' תקמו ואילך.	30) ב"ר פי"ז, ה.
35) ראה זח"ג עג, א.	31) שמות ד, י.
36) ראה מכילתא ופרש"י יתרו יח, א.	32) ח"ג כח, א.
ועוד. וראה עץ חיים שער לב (שער הארת המוחין) פ"ב.	33) שבת קא, ב.
37) ראה פרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פכ"ב.	34) בהגהת הצ"צ בלקו"ת שם מציין: ע' זהר ח"ב דקכ"א סע"ב וד' צ"ד סע"ב ח"ג ד"ז ע"ב. וראה גם ביאורי הזהר פ' פינחס לאדמו"ר האמצעי קיד, ד ואילך. ולאדמו"ר
38) בעלותך יא, יב.	

הריתי את כל העם הזה גוי' כאשר ישא האומן את היונק, שזהו לפי שהיו כלולים בו ששים ריבוא נשמות, שהם כללות ישראל. וכן הוא גם בנוגע לאתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא³⁹, נשיאי ישראל, כל נשיא ונשיא בדורו, עד לנשיא דורנו. אבל כל הנשמות שבדור הם נשמות דבי"ע, ועליהם נאמר לבושין תקינת לון דמינייהו פרחין נשמתין לבני נשא.

וממשיך בהמאמר, "אלא שבבי"ע גופא הנה הנשמות הם פנימיים, ומלאכים חיצונים, ועולמות הם חיצוני' דחיצוני'". והענין בזה (דלכאורה אינו מובן מה נוגע ענין זה), דהנה, כל תוכן נקודת המאמר הוא, שהתכלית היא להשתמש בה"אוצר" כדי שהנשמה תוכל למלא שליחותה בעולם לעשות מהעולם עצי שטים עומדים וקרשים למשכן, ולכאורה, הרי גם הנשמות הם מבי"ע שהם רק לבושים, והם נפרדים, ומ"מ, הנה דוקא על ידם נעשית העבודה דועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ועל זה מבאר, שבכל עולם ועולם הנה הנשמות הם פנימיים, והעולמות עצמם הם חיצוניות דחיצוניות, ולכן הנשמות שהם פנימיים, פועלים מילוי השליחות בהעולמות שהם חיצוניות דחיצוניות, באמצעות המלאכים (מלשון שלוחים), שהם חיצונים.

ויובן ע"פ תורת הרב המגיד⁴⁰ בביאור מארז"ל⁴¹ אין המלאכים אומרים שירה עד שישראל אומרים שירה, שנאמר⁴¹ ברן יחד כוכבי בוקר (והדר) ויריעו כל בני אלקים, דצריך להבין מהו ענין ההמתנה שממתנים המלאכים עד שיתחילו ישראל. ויש לפרש ע"פ הקדמה הידוע שישראל עלו במחשבה תחלה להבראות⁴², כי, במחשבה יש כל הכ"ב אותיות וה' מוצאות הפה, ומשם שורש כל האותיות, כי אין האדם מוציא דיבור מפיו אם לא יחשוב תחילה, וכאשר מוציא איזה דיבור בלי מחשבה, הדיבור הוא מחוסר חכמה ושכל, נמצא כי ישראל הנקראים ראשית הם שורש כל העולמות ומלאכים כו' (שנתגלו ע"י הדיבור), ולכן אין המלאכים יכולים להוציא שום דיבור בלי ישראל שהם שורש כולם, כי הם עיקר המחשבה. נמצא כי כאשר ישראל מתחילין לומר שירה, יש להם למלאכים

ג) רמזי תורה לתהלים בתחלתו (סה, ד ואילך).

41) איוב לח, ז.
42) ראה ב"ר פ"א, ד.

39) תקו"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א).
40) חולין צא, סע"ב. וראה שמור"ד פכ"ג,

כח לומר ג"כ שירה. וז"ש⁴³ שיר השירים, ר"ל שיר של ישראל גורם שירים הרבה של העליונים. וזהו גם מ"ש בהמאמר, שהנשמות הם פנימיים, וע"י הפנימיות נפעלים הענינים גם בהחיצוניות, שהם המלאכים, ובחיצוניות החיצוניות, שהם העולמות.

(ה) **וזהו** ענין אור אין סוף למטה עד אין תכלית, דקאי על הגילוי וההתפשטות בבחי' אין סוף עד למטה מטה, במדריגות היותר אחרונות והיותר תחתונות, דהיינו בעולמות ב"ע, שהם בחי' מטה. וכמבואר בהקיצור דתורת הבעש"ט שבלקו"ת לג"פ, שבתלת עלמין שהם ב"ע דכללות, דהיינו, א"ק (עולמות הא"ס) ואצילות ובי"ע, הנה בנוגע לעולמות ב"ע כתיב⁴⁴ אף עשיתיו, אף הפסיק⁴⁵, כי ב"ע נקרא עלמא דפרודא⁴⁶.

אמנם ענין זה הוא (לא רק בנוגע לעולמות ומלאכים, אלא) אפילו בנוגע לנשמות, דהיינו רוב הנשמות שהן נשמות דבי"ע, שגם הם נכללים בהענינים שבאים לאחרי ההפסק דאף עשיתיו. ונוסף לזה, ישנה גם המשכת האור באופן של ירידה למטה יותר. והענין בזה, כפי שממשיך בהמאמר, שהשתלשלות האור כבי"ע ממדריגה למדריגה בריבוי המדריגות הוא באופן שמתעלם ומסתתר האור ממדריגה למדריגה, עד שבהגיע האור לעולם הגלגלים והמזלות הרי הוא מתעבה ומתגשם, ולכן כל ההשפעה והגילוי בעולם התחתון ועולם הגשמי דעוה"ז הוא ע"י הגלגלים והמזלות, וכמש"נ⁴⁷ וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, וכמאמר⁴⁸ אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, שהוא בא מאור וחיות האלקי ששופע דרך הגלגלים ומזלות. והיינו, שלכאורה אינו מובן, דבשלמא בנוגע להתהוות העשב שיתהווה באופן המתאים לעוה"ז הגשמי, מובן, שענין זה צריך להיות ע"י המזל. אבל בנוגע לגידול העשב — כפי שמדייק רבינו הזקן באגה"קד שהמזל

ד) סי' כ' (קלב, א).

עולמות) בהקדמה להדרוש. ובכ"מ.

(47) ברכה לג, יד.

(48) ראה ב"ר פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א

(בהשמטות). ועוד.

(43) שה"ש א, א.

(44) ישעי' מג, ז.

(45) ראה לקו"ת ר"פ בלק. ובכ"מ.

(46) ראה עץ חיים שער מג (שער ציור

המכה ואומר גדל היינו לאחר שכבר צמח העשב, ואינו אומר לו לצמוח מאין ליש, אלא מקוטן לגודל כו', אבל בטרם יצמח, למי יאמר כל מזל ומזל לכל עשב ועשב בפרטי פרטיות — אינו מובן למה צריך להיות ענין זה ע"י המזל. ועל זה מבאר בהמאמר, שכיון שבירידת האור הוא מתעבה ומתגשם, לכן כל ענין של השפעה בעוה"ז (לא רק בנוגע להתהוות הדבר, אלא גם בנוגע לגידולו) היא ע"י הגלגלים והמזלות. וממשיך בהמאמר, שזהו השפלה גדולה מה שהאלקות בא בהעלם והסתר גדול כ"כ, בריבוי העלמות והסתרים דריבוי ההשתלשות דבי"ע עד שבא בהשפעה חיצונית וגשמית. ומזה מובן, שכיון שזוהי ירידה גדולה ביותר, הנה בענין זה היא ההפלאה והפלא שאוא"ס הוא למטה עד אין תכלית.

ו) **והנה** אף שירידה הנ"ל היא למטה עד אין תכלית, מ"מ, גם ירידה הכי תחתונה זו אינה אלא בדרגות שהם בבחי' הקדושה או ששייכים עכ"פ לבחי' הקדושה, ואין זו ירידה הכי תחתונה ממש. ועל זה ממשיך בהמאמר, שיש ירידה גדולה יותר, "כמו שבא בהריבוי צמצומים העלמות והסתרים עד שיכול להיות דבר ההיפך מאלקות לגמרי, והיינו, לשכוח על הוי' לגמרי ח"ו, ומכ"ש כמו שהוא בקליפה וסט"א לאמר לי יאורי ואני עשיתיני⁴⁹, שזהו היפך האמת ממש, דהאמת הוא דויברך יעקב את פרעה⁵⁰ (ואיתא בתנחומא הובא ברש"י במקומו) ובמה ברכו, ברכו שיעלה נילוס לקראתו, והוא השפעת הטוב העליון שנמשך, הנה פרעה מלך המצרים וגבולים הוא עוד כפוי טובה ואומר לי יאורי ואני עשיתיני, שהוא היפך האמת". והענין בזה, דהנה, גם בקליפות וסט"א נמשך החיות דאוא"ס, שהרי ואתה מחי' את כולם כתיב⁵¹, אלא שהחיות יורד ומתעבה ומתגשם ושופע דרך הגלגלים והמזלות עד שיכול להיות דבר ההיפך מאלקות ממש. ועוד זאת, דהנה, גם דבר שהוא היפך מאלקות, יכול להיות באופן שאינו יודע את רבונו ומכוין למרוד בו, שאז אינו כפוי טובה כ"כ. וישנו אופן למטה מזה, שיודע את רבונו, ומ"מ מורד בו⁵² לומר לי יאורי ואני עשיתיני, שאז הוא גם כפוי טובה. וזהו שמביא בהמאמר הדוגמא מפרעה, שאף שידע שעליית הנילוס לקראתו היא מצד ברכת יעקב, מ"מ, הי' כפוי טובה להיות יש ומציאות (לא רק בפני עצמו, אלא גם) לומר לי יאורי ואני עשיתיני.

(52) ע"ד לשון חז"ל — תו"כ בחוקותי כו, יד. פרש"י בחוקותי שם. נח י, ט. לך לך יג, יג.

(49) יחזקאל כט, ג.
(50) ויגש מז, י.
(51) נחמי' ט, ו. וראה בההמשך רפ"ד.

ויבן בעומק יותר גודל הירידה שבזה, ע"פ ביאור אדמו"ר האמצעי בתורת חיים" ד"ה ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור, בענין הנילוס [שזהו שמרמז בהמאמר בענין ויברך יעקב את פרעה, במה ברכו, ברכו שיעלה נילוס לקראתו, אף שלכאורה לא נוגע פרט זה, שהרי ה' יכול לומר שברכו שיהי טוב ארץ מצרים], דהנה, היאור הזה הוא נהר נילוס, שהוא הנהר הראשון בד' נהרות שיוצאין מנהר שיוצא מעדן להשקות הגן, והוא מ"ש⁵⁵ ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים שם האחד פישון, שנהר זה עדיין הי' כלול ומתאחד בנהר שיוצא מעדן ממש [והיינו, דאף שכללות ד' הנהרות הם לאחרי שמשם יפרד, מ"מ, להיותו הנהר הראשון, הרי הוא עדיין כלול ומתאחד בנהר שיוצא מעדן ממש], דנהר זה הי' משקה לכל עץ נחמד כו' הנטוע בגן, וע"כ נהר זה בהכרח שיש בו כח המצמיח כל בחי' עונג העליון הטוב בעצם כמו כל עץ נחמד וטוב כו'. ומזה מובן גודל העילוי בברכת יעקב לפרעה שיעלה נילוס לקראתו, שאין זו ברכה סתם, אלא ברכה נעלית ביותר, תכלית הברכה, דהיינו, המשכה מבחי' שכלולה ומתאחדת בנהר שיוצא מעדן ממש, שהו"ע תענוג העליון.

ויש להוסיף בביאור מעלת הטובה שנמשכה ע"י ברכת יעקב לפרעה, כפי שמבאר הצמח צדק באור התורה בפירוש הכתוב⁵⁴ ויבואו עד גורן האטד גו' אבל כבוד זה למצרים. ובהקדם קושיית הזהר⁵⁵ הא אבל ישראל מבעי לי', מ"ט למצרים, אלא הכי אמרו, כל ההוא זמנא דהוה יעקב במצרים אתברך ארעא בגיני' כו' ועל דא מצראי עבדו אבילותא, והיינו, שהאבל הי' על הסתלקות הברכה הנמשכת מיעקב, כמ"ש ויברך יעקב את פרעה. ומבאר הצ"צ, שברכת יעקב לפרעה היתה שיתברך בית המצרי בגלל ישראל ושלא ישתעבדו בישראל (כדאייתא בזהר⁵⁵ דזמנא דיעקב קיים בעלמא לא אית עמא דשלטא על בנוי), שאז הי' טוב למצרים וטוב לישראל, ויעלו הניצוצים (כמ"ש לפני"ו שברכה זו היא המשכה מלמעלה מהשבירה והתיקון שיהי' יוכל להיות העלאת הניצוצים שנפלו במצרים), וגם להם (להמצריים) הי' עלי', ע"ד לצוות לזה [כמארו"ל⁵⁶

(ה) מקץ פח, ב.

(ו) ויחי תיח, ב.

(55) ח"א רמט, א.
(56) ברכות ו, סע"ב.

(53) בראשית ב, י"א.
(54) ויחי ג, י"א.

כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה (דקאי על כל אחד, שהרי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם⁵⁷), וכפי שמאריך הרמב"ם בפירושו המשניות⁵⁸ שתכלית בריאת העולם כולו היא בשביל להיות צוות וחברותא לאיש החכם כו', ומובן, שמלבד טובת החכם, הנה חיבור זה פועל עילוי גם במי שנעשה צוות אל החכם]. משא"כ אחר הסתלקות יעקב, שנשתעבדו המצרים בישראל, גרם זה להם שהוכו עשרה מכות, כמה לקן באצבע כו'⁵⁹, ולכן בגורן האטד הי' אבל למצרים ג"כ. ונמצא, שהפעולה דברכת יעקב היתה בשני ענינים. ענין הא', שלא יהי' העלם והסתר על קדושה עי"ז שהמצרים ישתעבדו בישראל ח"ו, אלא אדרבה, שיהי' להם כל טוב ארץ מצרים, ויוכלו לברר את ניצוצות הקדושה שבארץ מצרים. וענין הב', שע"ז תהי' תועלת גם לפרעה ולכללות ארץ מצרים, שתהי' ארץ מבורכת בכל ענינים גשמיים. ולכן, אחר הסתלקות יעקב, שנסתלקה ברכת יעקב, התחילו המצריים להשתעבד בישראל, ועי"ז הפסידו סוכ"ס לא רק את העילוי שנעשה ע"י הענין דלצוות לזה, אלא עוד זאת, שלקו בעשר מכות כו', ולכן הי' זה אבל (ולא רק אבל תם, אלא אבל) כבוד למצרים.

ומזה מובן גם בנוגע להמבואר בהמשך ההילולא בענין אוא"ס למטה עד אין תכלית, שקאי על הירידה למטה ביותר כפי שהיתה אצל פרעה שאמר לי יאורי ואני עשיתיני, דאף שהאמת הוא שויברך יעקב את פרעה, שברכו שיעלה נילוס לקראתו, שהו"ע השפעת תכלית הטוב העליון דקדושה שנמשך מהנהר שיוצא מעדן, ובאופן שנמשך למטה עד לארץ מצרים, שתמורת היותה ערות הארץ⁶⁰, יהי' ענינה לצוות לזה, להתחבר אל הקדושה, עד לתכלית הטוב דקדושה, מ"מ, הרי זה פעל אצל פרעה לומר לי יאורי ואני עשיתיני, שזוהי הנהגה של כפוי טובה בתכלית. וגם בדרגא הכי תחתונה זו ישנו הענין דאוא"ס למטה עד אין תכלית.

ז) והנה ע"פ האמור לעיל (ס"ד) שתוכן כללות המשך ההילולא הוא בנוגע לעבודת האדם, הרי מובן שגם המדובר אודות פרעה שייך בעבודת האדם. וזהו שממשך בהמאמר: "אשר כמו"כ ישנו גם

57) משנה סנהדרין לז, א.
58) בהקדמתו למשניות (ד"ה אח"כ ראה).
59) פ"א, ד (בסופו).
60) מקץ מב, ט. שם, יב. קהלת רבה פ"א, ד (בסופו).

בעבודה בכל אחד ואחד בבעלי עסקים ויושבי אוהל". ומבאר, "דבבעלי עסקים הוא מה שחושב דכחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁶¹, דהגם שיודע ומאמין שהוא הנותן לך כח לעשות חיל⁶², וברכת הוי' היא תעשירי⁶³, ומזכיר שם שמים על כל דבר ודבר בעסקו, ומ"מ הנה חושב דכחו ועוצם ידו, היינו דחכמתו עמדה לו, ולזאת הנה בזמן העילוי, בכל הענינים, יעוז בהוותו⁶⁴, שהוא מתגאה בעצם מהותו". והענין בזה, כפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש בביאור יותר בהמשך מים רבים בתחלתו, דהנה כתיב⁶⁵ וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה, פי' כשתזכור שה' אלקיך, פי' שהוא הנותן לך כח לעשות חיל, ולא תאמר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, אז וברכך בכל אשר תעשה, דענין אומרו בכל, פירושו, כל מה שיעשה יעלה לטוב ולהצלחה, ויכולה שתהי' הצלחה יתירה גם בעשיית דבר קטן שיתעשר בעושר רב ועצום. אמנם, כאשר אולת אדם תסלף דרכו⁶⁶, לילך אחר רבות המחשבות אשר בלב איש⁶⁷, שבגלל שרוצה להידמות לזולתו, רודף הוא אחר דברים יקרים שאינם לפי ערכו ומעלתו ומעמדו ומצבו, בחשבו שהדבר תלוי בהשתדלותו, כחו ועוצם ידו, אזי לא זו בלבד שמאבד את הענין דברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה, אלא עוד זאת, שנחסר לו בעניניו הגשמיים לגבי מה שהי' עד עתה, וגם יכול לבוא לידי נזק ועד לענין של סכנה, כפי שמביא דוגמאות בזה. וכל זה מתחיל אצלו מההנחה דכחי ועוצם ידי כו'.

וממשיך בהמאמר, דכמו"כ הוא ביושבי אוהל, דהגם שלומד תורה ויודע שהוא תורת הוי' (שמברך בתורה תחילה), ובכ"ז הרי אפשר חלילה שבכח התורה אומר דבר הלכה שהוא היפך התורה. והוא כדוגמת בעלי העסקים, דזה שמאמין שהוא ית' הנותן כח לעשות חיל, הוא אצלו רק באמונה פשוטה בלבד, אבל יסוד העסק והמור"מ אינו כדבעי להיות ע"פ התורה, ולכן היוצא מזה הוא כנ"ל. וכן הוא ביושבי אוהל, דהגם שלומד תורה ויודע שהוא תורת הוי', אבל עצם הלימוד וגוף הידיעה אינם כדבעי, והוא, דכאשר לומד את התורה, והיינו בעת לימודו, שוכח על נותן התורה, כי הוא אצלו ענין שכלי, ולכן יכול ח"ו לומר דבר ולדייק בשכלו מה שהוא היפך התורה. והיינו, שבתחילה מונח אצלו

(65) פ' ראה טו, יח.

(66) משלי יט, ג.

(67) שם, כא.

(61) עקב ח, יז.

(62) שם, יח.

(63) משלי י, כב.

(64) תהלים נב, ט.

באמונה פשוטה שישנו נותן התורה והתורה היא תורת הוי', ואח"כ מתחיל להתערב השכל, ולאחרי כן נשאר ענין השכל בלבד, ועד שמצד שכלו משתמש בתורה גופא להורות הוראה שהיא היפך רצון נותן התורה. והענין בזה, כפי שמבואר בארוכה בקונטרס עץ החיים⁶⁸ לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, דתושבע"פ נמשלה לתאנה⁶⁹, ותאנה היא עץ הדעת (כדעת הרשב"י במד"ר⁶⁹ ור"נ בגמרא⁷⁰), ולכאורה נפלא הדבר איך שייך לומר על תושבע"פ שהיא עץ הדעת כו'. ובאמת מבואר כן ברע"מ⁷¹ דתושבע"פ היא אילנא דטו"ר. אמנם, אין הכוונה על התורה עצמה שהיא ח"ו בחי' אילנא דטו"ר⁷², אלא מצד ההתלבשות שלה בדברים גשמיים כו', היינו שהיא מתלבשת בלבושים דטו"ר ממש, ומצד זה הנה בלימוד האדם יוכל לשכוח על ה' נותן התורה, וישכח שהיא חכמתו ורצונו ית'. והיינו, שמצד זה שהתורה נתלבשה בענינים גשמיים, ובשביל לברר וללבן (פאָנאַנדערקלייבן) את הדברים צריך להשתמש בשכל הגשמי, באופן של הבנה והשגה גשמיים, יכול להיות שענין השכל שבזה יתגבר ויעלים ויסתיר על האלקות שבזה, עד שישכח על האלקות שבזה, ואז נעשה אצל אדם הלומד היפך הטוב, וכדאיתא בגמרא⁷³ לא זכה (היינו שחסר אצלו ענין הזכות והבהירות⁷⁴) נעשה לו היפך דסם חיים. וכל זה הוא ע"ד הנ"ל בנוגע לפרעה, שהי' כפוי טובה, לומר לי יאורי ואני עשיתיני.

(ח) **ומסיים** בהסעיף: "והוא לפי שהאור בא בריבוי צמצומים העלמות והסתרים ביותר, דזהו"ע הטבע לשון טובעו בים סוף⁷⁵, שהאור הוא מוטבע בההסתר וההעלם ביותר, שבא מריבוי השתלשלות האור, שמשתלשל ממדריגה למדריגה עד המדריגות היותר אחרונות". ועל זה ממשיך בסעיף שלאח"ז, שגם במדריגות היותר אחרונות, למטה עד אין תכלית, נמשך ונמצא הענין דאור א"ס (ומצד זה נעשה הענין דבל ירח ממנו נדח⁷⁶). ובסעיפים שלאח"ז ממשיך לבאר הענין דאוא"ס למעלה

(ז) פי"א ואילך.

68 ראה עירובין נד, סע"א. במדב"ר
 פי"ב, ט — הובאו בקונטרס עץ החיים פ"ה.
 69 ב"ר פי"ט, ו (הובא בקונטרס עץ
 החיים שם). וראה גם ב"ר פט"ז, ז.
 70 ברכות מ, א.
 71 זח"ג קכד, ב.
 72 ראה תניא אגה"ק סכ"ו (קמג, ב) —
 כביאור הרע"מ הנ"ל בפנים.
 73 (73) יומא עב, ב.
 74 ראה גם מצודת דוד איוב כה, ה.
 75 (75) בשלח טו, ד. וראה אוה"ת שה"ש
 ח"א ע' שטו. סה"מ תרפ"ט ע' 43. וש"נ.
 76 (76) שמואל"ב יד, יד. וראה תניא ספל"ט.
 הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

מעלה עד אין קץ, אשר, מבחי' זו נמשכים האוצרות שמבזבזים ונותנים אותם לצבאות הוי', שהם לא רק פקידי החיל, אלא כל אנשי החיל, ואדרבה, עיקר הנצחון פועלים אנשי החיל, להפוך את שקר העולם והשטות דהעולם לעשות מהם קרשים ועצי שטים עומדים (עומדים דייקא, בדוגמת העמודים המחברים את הגג עם הרצפה⁷⁷), להיות ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ועי"ז שמנצלים את האוצרות שנתבזבו בשביל מילוי השליחות דנצחון המלחמה, אזי מתמלאת תכלית העבודה, שזהו"ע ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, וע"י עבודת כאו"א פועלים שתהי' עיקר שכינה בתחתונים, והיינו, שכשם שעיקר שכינה בתחתונים היתה כאשר באתי לגני לגנוני, כך יהי' גם בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

77) ראה בהמשך — פ"ט.